

Õiguskantsler

Teie 04.04.2014 nr

Meie 02.05.2014 nr 6-1/140581/1401957

Seisukoht vastuolu mittetuvastamise kohta Pensionilepingu kohustuslikkus

Austatud [ ]

Palusite mul kontrollida, kas põhiseadusega on kooskõlas, et kohustusliku kogumispensioni saamiseks tuleb sõlmida pensionileping kindlustusandjaga.

Teatan Teile, et olen Teie avalduse läbi vaadanud, kuid **ma ei tuvastanud, et kogumispensionide seaduse § 41 lg 1, mis reguleerib pensionilepingu sõlmimist, oleks vastuolus põhiseadusega.** Alljärgnevalt esitan oma seisukoha põhjenduse.

Eesti Vabariigi põhiseadusest tulenevalt on Eesti seadusandjal kohustus luua toimiv ravi- ja pensionikindlustussüsteem, mis kaitseks võimalikult paljusid Eestis elavaid inimesi vanadusriski realiseerumisel.

Eesti pensionisüsteem koosneb kolmest astmest (sambast): riiklik pension, kohustuslik kogumispension ja täiendav kogumispension. Riikliku pensioni näol on tegemist solidaarsuspõhimõttele tugineva igakuise rahalise sotsiaalkindlustushüvitisega ([riikliku pensionikindlustuse seaduse](#) § 2), mille eesmärk on tagada inimesele minimaalset toimetulekut võimaldav sissetulek pensionieas. Kogumispensionide süsteem tagab isikule pensionipõlves riiklikule pensionile täiendava sissetuleku. Kõnealuse pensioni suurus sõltub sellest, kui palju inimene oma elu jooksul on pensioniaastateks kogumispensionifondi osakuid kogunud.

Kogumispension koosneb kohustuslikust kogumispensionist ja täiendavast kogumispensionist. Neist kohustuslik kogumispension on [kogumispensionide seaduse](#) (edaspidi KoPS) § 2 lg 2 järgi seaduse kohaselt tagatud perioodiline hüvitis, mille saamiseks omandatakse kogumispensionide seaduse ja sotsiaalmaksuseaduse kohaselt kohustusliku pensionifondi osakuid. Kohustuslik kogumispension põhineb eelfinantseerimisel: töötav inimene kogub enda pensioni ise, makstes oma sotsiaalmaksuga maksustavatelt sissetulekutelt¹ 2% pensionifondi (KoPS § 9) ja omandades nii kohustusliku pensionifondi osakuid (KoPS § 19 lg 1).

---

¹ Vt täpsemalt KoPS § 7 lg 1.

Riikliku pensionikindlustuse seaduses sätestatud vanaduspensioniiikka jõudmisest arvates tekib isikul õigus kohustuslikule kogumispensionile ning kohustusliku kogumispensioni saamiseks on osakuomanikul KoPS § 40 lg 2 järgi järgnevad võimalused:

- 1) õigus kogumispensionide seaduses sätestatud tingimustel ja korras sõlmida kindlustusandjaga pensionileping,
- 2) leppida pensionifondi valitsejaga kokku fondipension,
- 3) taotlelda ühekordset väljamakset pensionifondist.

Kohustusliku kogumispensioni saamiseks on seadusandja üldjuhul näinud ette osakuomaniku ja kindlustusandja vahelise pensionilepingu sõlmimise, kuna sellisel juhul on lepingu sõlminud osakuomanikule tagatud pensionimaksete tegemine kuni tema surmani (KoPS § 41 lg 1). Pensionilepingu sõlmimine on kindlustusandjale kohustuslik, kui osakuomanikul on tekkinud KoPS § 40 lg 1 alusel õigus kohustuslikule kogumispensionile. Selliselt täidab osakuomaniku püsiv lisasissetulek oma eesmärgi nii kõige kindlamini.

Lepingu sõlmimine ei ole kindlustusandjale kohustuslik, kui osakuomanikule kuuluvate kõigi osakute koguväärtus on väiksem kui 50-kordne rahvapensioni määr (KoPS § 41 lg 5). Kirjeldatud juhul võib osakuomanik pensionifondi valitsejaga kokku leppida fondipensionis, mil määratletakse tähtajaliselt osakute perioodiline tagasivõtmine ja väljamaksete tegemine osakuomanikule. Fondipensioni kokkuleppimisel määrab osakuomanik selle arvestusliku kestuse aastates, mis ei või olla lühem fondipensioni minimaalsest arvestuslikust kestusest aastates (KoPS § 52³ lg 1).

Kindlustusandja ja pensionifondi valitseja toimimispõhimõtte suuremaid erinevusi on see, et kindlustusandja kohustub pensionilepingu alusel tegema pensionimakseid isikule kuni tema surmani, kuid fondipensioni väljamakseid tehakse isikule kuni fondipensioni lõppemiseni. Seega võtab kindlustusandja pensionilepingu sõlmimisega enda kanda riski, et isiku raha lõpeb enne, kui ta sureb (kindlustusandja on kohustatud ka sellises olukorras maksete tegemist jätkama), kuid pensionifondi valitseja sellist riski ei kannata.

Kui raha on kogunenud kohustuslikku pensionifondi väga vähe, pole otstarbekas neid perioodilisteks väljamakseteks jagada ning sellistel puhkudel on seadusandja ette näinud võimaluse raha pensionifondist ühekordse väljamaksena välja võtta. Osakuomanikul on õigus nõuda kõigi osakute tagasivõtmist ning nendele vastava summa korraga väljamaksmist KoPS § 43 lg 1 järgi juhul, kui osakuomanikule kuuluvate osakute koguväärtus on võrdne kümnekordse rahvapensioni määraga või on sellest väiksem.

Eelnevast tulenevalt on kohustuslik kogumispension oma olemuselt perioodiliselt makstav hüvitis, mille üldjuhul maksab välja kindlustusandja. Kohustusliku pensionifondi osakute omaniku õigus nõuda tähtajalistelt väljamaksete tegemist (fondipensioni) või kõikidele osakutele vastava summa ühekordset väljamaksmist on väga selgelt piiratud.

Eespool kirjeldatud kohustusliku kogumispensioni süsteemi kirjelduse taustal on Teil minu hinnangul sisuliselt tekkinud küsimus, kas seadusandja võib piirata kohustuslikust pensionifondist tähtajaliste või ühekordse väljamakse tegemist.

Kohustusliku pensionifondi osakutele vastava raha saamine tähtajaliste maksete või ühekordse väljamaksena üksnes eespool nimetatud tingimustel on osakuomaniku põhiseaduse (edaspidi PS) §-st 32 tuleneva omandiõiguse piirang. Nimelt on PS § 32 järgi igapähe õigus enda omandit vabalt vallata, kasutada ja käsutada. Omandipõhiõiguse kaitsealas on nii asjad kui ka rahaliselt hinnatavad õigused ja nõuded.

Omandipõhiõiguse riive põhiseaduspärasuse hindamisel tuleb kõigepealt tuvastada riive legitiimne eesmärk ning seejärel hinnata, kas selle eesmärgi saavutamiseks valitud tee (riive) on võrreldes taotletava eesmärgiga proportsionaalne.

Nagu öeldud, on kohustusliku pensionikindlustuse eesmärk pakkuda isikule pensionieas täiendavat sissetulekut. Pensionilepingu eesmärgiks on seejuures tagada isikule täiendav pension kuni tema elupäevade lõpuni. Sellist eesmärki on minu hinnangul tähtajaliste ja ühekordsete väljamaksete piirangute ning pensionilepingu sõlmimise kohustuslikkuse teel võimalik saavutada. Muud, sama tõhusat, kuid omandipõhiõigust vähem riivavat moodust, selle eesmärgi saavutamiseks minu hinnangul pole. Ka ei näe ma, et omandipõhiõigust oleks taotletava eesmärgi valguses mõõdutundetult riivatud. Nimelt, kui ühele kaalukausile seada inimese huvi tema kogutud raha tähtajaliselt või korraga kasutada, ja teisele potentsiaalne oht, et inimene hakkab pärast raha ärakulutamist nõudma vanaduspõlves abi oma perelt või riigilt, saab sellist omandipõhiõiguse riivet kohustusliku kogumispensioni eesmärkide saavutamiseks pidada proportsionaalseks.

Seejuures tuleb arvestada, et kohustusliku kogumispensioni puhul pole tegemist tavapärase säästmisega, kus inimene ise otsustab, kui palju, mil moel ja milleks ta säästab ning millal ja kui suures ulatuses ja mil moel ta sääste kasutab. **Fondipension ja ühekordne väljamakse kohustuslikust pensionifondist on erand, mida on võimalik kasutada siis, kui tähtajatu pensionilepingu sõlmimise nõudmine ei oleks otstarbekas ehk kui inimene pole kogunud kohustusliku kogumispensioni fondi osakuid piisavalt, et minimeerida pensionipõlves oma vajadust pere või riigi täiendava abi järele.** Pensionilepingu sõlmimise kohustuslikkus tagab riikliku pensionikindlustussüsteemi eesmärgid kõige efektiivsemalt, mistõttu omandipõhiõiguse üldnimetatud riive on põhjendatud.

Selle tõdemusega lõpetan Teie avalduse menetlemise. Vabandan, et ma ei saa Teid selles küsimuses rohkem aidata. Tänan Teid veel kord pöördumise eest.

Lugupidamisega

Nele Parrest
õiguskantsleri asetäitja-nõunik
õiguskantsleri volitusel

Marje Allikmets 693 8405
Marje.Allikmets@oiguskantsler.ee

Ralf Järvamägi 693 8427
Ralf.Jarvamagi@oiguskantsler.ee